

Debatt

DAG KLACKENBERG:

Moderaterna och massamhället

Universitetsadjunkten Sven Lindgren är i en artikel i Svensk Tidskrift (1977: 5/6) kritisk mot Moderata Samlingspartiets idépolitiska profil, mest beroende på att den enligt honom lyser med sin frånvaro. Tyvärr gör han sig skyldig till ett av de vanligaste debattknep. Han för en debatt om debatten. Samtidigt påpekar han emellertid att Moderata Ungdomsförbundet svängt i liberal riktning och att Moderata Samlingspartiet påverkats därav. Dessa två ståndpunkter är oförenliga. Antingen har partiet inte en idépolitisk profil eller har partiet en dylik, som dock Sven Lindgren ogillar.

Låt oss försöka avstå från en debatt om debatten och i stället presentera argument. Låt oss också avstå från att diskutera olika personers betydelse för den ideologiska utvecklingen. En av MUF:s förbundssekreterare, tidigare aktiv i Fria Moderata Studentförbundet, säges ha varit orsak till att MUF svängde i liberal riktning. MUF är väl inte en samling får som blir liberala, eller något annat, bara för att man byter förbundssekreterare? Medlemmarnas värderingar påverkas inte uppifrån hursomhelst.

Visst vill Sven Lindgren och Konservativt Idéforum ha större klarhet, djupare insikter och livligare debatt. Men att angripa personer eller att som Sven Lindgren säga sig vara förlöjligad av andra aktiva moderater, är bortkastat. Det för ingenstans. Kom med alternativen, kom med lösningarna på mänsklighetens ödesfrågor. Men säg inte att partiet inte ägnar sig åt dem. För det är fel.

Anledningen till dessa rader är att jag läst alla de cirka 300 inkomna remissvaren på idésamrådet, Samråd 77, och känner ett behov av att redovisa mina intryck, som dock inte är att betrakta som partiets ståndpunkter. Dessutom vill jag passa på att komma med några personliga reflexioner.

I svaren finns en stark medvetenhet om globala problem som kapprustning, överbefolkning och miljöförstöring. De aktiva med-

lemmarna redovisar också värdeståndpunkter. Därav kan man dock inte dra slutsatsen att en politisk majoritet genom att utnyttja statens auktoritet skall tvinga en minoritet att omfatta majoritetens värdeståndpunkter. I stället eftersträvar man ett frihetens samhälle där man låter tusen blommor blomma. Därmed finns i partiet värderingar och åsikter som mycket väl låter sig samlas i en idépolitisk profil, som kan ligga till grund för det dagliga politiska arbetet. En idépolitisk aktivitet finns också i partiföreningarna. Idéerna är så väl samlade att en utveckling av det idépolitiska programmet kan genomföras.

I alla ideologier finns ett anspråk på att ha funnit och lyckats göra en heltäckande och sammanhängande verklighetsbeskrivning. Hos Marx är så fallet; han har dessutom en teori för hur samhället utvecklas. Liberalernas bestående bidrag har varit att peka på grundläggande ideal om frihet. Marxismen är utan tvekan den mest genomarbetade och utvecklade ideologin. Vänstern och nymarxisternas utveckling i västvärlden är därför värda ett studium. Det mest frapperande i det nymarxistiska tänkandet är att klyftan mellan teori och praktiskt politiskt arbete hela tiden växer. Ett exempel på denna klyfta är att de traditionella kommunistpartierna med vittring på regeringsmakten gör sig kvitt sin ideologiska överbyggnad. Sovjetunionen är ideologiskt en sloknad vulkan. Det marxistiska inflytandet är numera störst inom massmediavärlden, konsten och litteraturen. Marxismen som ideologiskt hot mot samhällets utveckling är överdrivet och har som ledstjärna för aktiva politiker i väst helt mist sin dragningskraft. Däremot har västeuropeiska regeringar under inflytande av marxistiskt tänkande i sin praktiska politik funnit kollektivistiska lösningar på samhällsliga problem. Tendenser mot det korporativa samhället, trots full rösträtt i fria val, är påtaglig. Kollektivismen har istället för

marxismen blivit det stora hotet.

I de parlamentariskt styrda länderna har de konservativa, borgerliga partierna ändrat karaktär, både dagspolitiskt och ideologiskt. Man har lämnat det metafysiska tankegodset om exempelvis staten som organism, människans sanna natur och nationaliteten som unik politisk kraft. Konservatismen framstår idag mer som en metod för samhällsarbetet. Man tillmäter gångna generationers erfarenheter och beprövade åtgärder större vikt än visioner som ingen ännu sett fungera eller som fungerar dåligt. Dessutom intar konservativa politiker – åtminstone i Europa – en mellanståndpunkt mellan kollektivismen och den individcentrerade antibyråkratin. Ett exempel är broderpartiet i Danmark. Statens auktoritet hävdas gentemot extrema individualister.

I Sverige utgår medvetet eller omedvetet även konservativa tänkare från att vi lever i ett samhälle med stora skillnader. Alla tillgängliga socio-ekonomiska data styrker dessutom denna uppfattning om samhällets struktur. Det gamla klassamhället har emellertid förändrats till ett byråkratiskt överhetssamhälle. Den stelhet som tidigare utmärkte samhället har försvunnit. Uppväxtmiljön är inte längre lika utslagsgivande för yrkesval och livsstil. Karriärsamhället ger med sin rörlighet många människor en möjlighet att bryta med uppväxtmiljön. Det har vuxit fram en maktstruktur, som består av statliga och kommunala befattningshavare, organisationsledare, näringslivsdirektörer och andra dylika makthavare. Många av dessa har inte fötts in i gruppen av makthavare utan har haft sin uppväxt ibland de breda lagren vanliga medborgare. Det moderna samhället vill somliga beskriva som ett masssamhälle i enlighet med uttrycken masspro-

duktion och massmedia, två fenomen som i grunden har förändrat livssituationen för alla svenskar. Man kan dra olika slutsatser av denna utveckling. Alldeles uppenbart är att den väg, som Moderata Samlingspartiet slagit in på och som innebär en önskan om en begränsning av överhetens möjligheter till ingrepp i vardagslivet, på sikt och i praktisk politik endast kan behålla sin trovärdighet, om partiet lyckas att spela en sådan helt ny social roll.

Moderata Samlingspartiets betoning av frihet och det öppna samhället har en betydande sprängkraft. En politik som syftar till att vidga ramarna för den enskildes vardag är ett hot mot all överhet. Ideologiskt är grunden densamma som tidigare: enskilt ansvar istället för kollektivets. Naturligtvis innebär samhällets ändrade struktur att även Moderata Samlingspartiet måste ändra sitt budskap utifrån de grundläggande värderingarna. Denna omformulering – enligt Sven Lindgren liberalism – är i själva verket inte någon avvikelse utan ett konservativt budskap på 70- och 80-talen. Mot den extrema individcentrerade liberalismen behövs inte en front i den dagspolitiska debatten, men i det idépolitiska programarbetet får den inte försummas. Visst föreligger en dualism, dels den traditionella identifikationen med det bestående och statens auktoritet, dels individernas krav på förändringar mot ett större handlingsutrymme i vardagslivet. Det krävs att Moderata Samlingspartiet idépolitiskt lyckas förena den konservativa metoden för samhällsförändringar – stegvisa reformer av det nuvarande samhället – med tankarna om det öppna samhället. Om så sker borde framgången vara given. Resultatet blir ett brett folkligt parti, ett verkligt alternativ till de kollektivistiska partierna.